

# ЗВІТ

## ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Трускавецька міська територіальна громада  
Львівська область



## **Зміст**

Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Перелік НПА, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО.....	5
Основні терміни та поняття.....	6
Аналіз результатів дослідження.....	7
Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов.....	7
Місцеві житлові програми Трускавецької МТГ, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО.....	11
Національні житлові програми, які реалізуються у Трускавецькій МТГ.....	14
Кредитні житлові програми.....	17
Інформаційна доступність.....	19
Висновки.....	20
Рекомендації.....	22

## Вступ

Конституція України є основою правового регулювання житлового права в Україні. Саме у ст. 47 Конституції України закріплене право на житло кожного громадянина країни. Держава створює умови, за яких кожен громадянин може його будувати, купувати або орендувати. Людям, які потребують соціального захисту, влада на рівні держави та місцевого самоврядування надає житло безоплатно або за доступну плату, встановлену законом.

Внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України мільйони українців були вимушені покинути свої домівки та переміститись у більш безпечні регіони країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. Проблема ж забезпечення ВПО житлом набуває дедалі гострішого характеру — як для держави, так і для громад, які їх приймають.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізуєш Суппорт Сервісез”» у межах проєкту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, проводить дослідження місцевих і національних політик у сфері житлових проблем ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Органи державної та місцевої влади реалізують різні програми підтримки ВПО, які втратили житло та були змушені переїхати в інші населені пункти. Частина таких програм підтримки існувала до 24 лютого 2022 року, а деякі почали втілюватися лише після повномасштабного вторгнення. У проєкті Плану відновлення України, презентованому у липні 2022-го, наявні довгострокові перспективи підтримки населення в умовах воєнного стану та після його припинення.

Скорочення надходжень до державного та місцевих бюджетів, непередбачувані наслідки та строки завершення війни створюють негативний вплив на розроблення та ухвалення довгострокових рішень у житловому секторі.

За прогнозами міжнародних інституцій, що довше триватиме війна, то більше населення країни потраплятиме у вразливе становище, а ресурси, які дозволяли б людям протриматися без сторонньої допомоги, будуть вичерпуватися. Саме тому важливо визначити реальну потребу ВПО у житлових програмах і програмах підтримки реалізації житлових прав (компенсація оренди, комунальних послуг тощо), а також забезпечити їхню доступність.

## **Методологія дослідження**

### ***Мета дослідження***

Проведення аналізу житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, з метою розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення довгострокових житлових рішень на користь ВПО під час формування локальної житлової політики.

### ***Об'єкт дослідження***

Перешкоди в доступі ВПО до житлових програм, які діють у цільових громадах, зокрема з урахуванням забезпечення постійним та соціальним житлом.

### ***Предмет дослідження***

1. Національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
2. Чинні місцеві цільові програми, інші місцеві нормативно-правові акти (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
3. Інші житлові програми та рішення для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.

### ***Завдання дослідження***

1. Проаналізувати:
  - національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах;
  - місцеві цільові програми та рішення, інші локальні НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО;
  - житлові програми для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
2. Зібрати дані про кількість ВПО, які потребують покращення житлових умов у цільових громадах, з урахуванням демографічних характеристик та потреб у покращенні житлових умов.
3. Розробити звіт про результати аналізу чинних житлових програм для ВПО у цільових громадах.

4. Розробити рекомендації та план адвокації необхідних змін для кожної цільової громади.
5. Провести презентацію дослідження у формі заходу, спрямованого на адвокацію запропонованих змін за участі зацікавлених сторін.

**Географія дослідження:** об'єднані територіальні громади України.

**Період проведення дослідження:** вересень - грудень 2024 року.

### ***Методи та інструменти дослідження***

- Експертна оцінка місцевих цільових програм та інших НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямованих на забезпечення житлом ВПО.
- Експертна оцінка доступу до національних житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах.
- Експертна оцінка житлових програм для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
- Аналіз офіційних сайтів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо доступності інформації про чинні житлові програми для ВПО.

### ***Джерела інформації***

1. Сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування територіальних громад.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання житлових програм.

## **Перелік нормативно-правових актів, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО**

- Конституція України.
- Цивільний кодекс України.
- Житловий кодекс України 1983 року.
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».
- Постанова КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).
- Постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофспілки «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР» (від 11.12.1984 № 470).
- Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (затверджені Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312).
- Порядок надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ від 02.08.2022 № 856 (доступне іпотечне кредитування «ЄОселя»).
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам» (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451) — за рахунок коштів гранту, наданого KfW.
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об’єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280).

- Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат на тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 19.03.2022 № 333).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» (від 04.10.2017 № 769).
- Локальні НПА (комплексні програми, рішення сесії місцевих рад, порядки виконавчих комітетів місцевих рад тощо).

### Основні терміни та поняття

**Внутрішньо переміщена особа** в українському законодавстві — це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок чи для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до п. 6 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО має право на створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання.

Основою правового регулювання житлових прав в Україні є Конституція України, яка в ст. 47 закріплює загальне право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Людям, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну плату відповідно до закону. Нікого не можна примусово позбавити житла, виключно на підставі закону за рішенням суду.

Відповідно до Закону України «Про житловий фонд соціального призначення», **житловий фонд соціального призначення** — це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону

потребують соціального захисту. Окремі аспекти цього поняття висвітлені в постанові КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

Деякий інший підхід викладено в Житловому кодексі України. Так, п. 5 ч. 2 ст. 4 зараховує до житлового фонду соціального призначення квартири в багатоквартирних житлових будинках, садибні (одноквартирні) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються людям, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Тобто не обмежує житловий фонд лише комунальною формою власності.

Питання, пов’язані з розміщенням ВПО у місцях тимчасового проживання, зокрема з дотриманням вимог, передбачених Постановою КМУ «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 01.09.2023 № 930), а також з наданням соціальних послуг у громаді (притулок, підтримане проживання, стаціонарний догляд, паліативний догляд тощо) *це дослідження не охоплює.*

### **Аналіз результатів дослідження**

Трускавецька міська територіальна громада розташована у Львівській області.

Трускавецька міська територіальна громада складається з адміністративного центра – міста Трускавця та 7 сіл: Бистрий, Доброгостів, Зимівки, Модричі, Орів, Станія, Уличне.

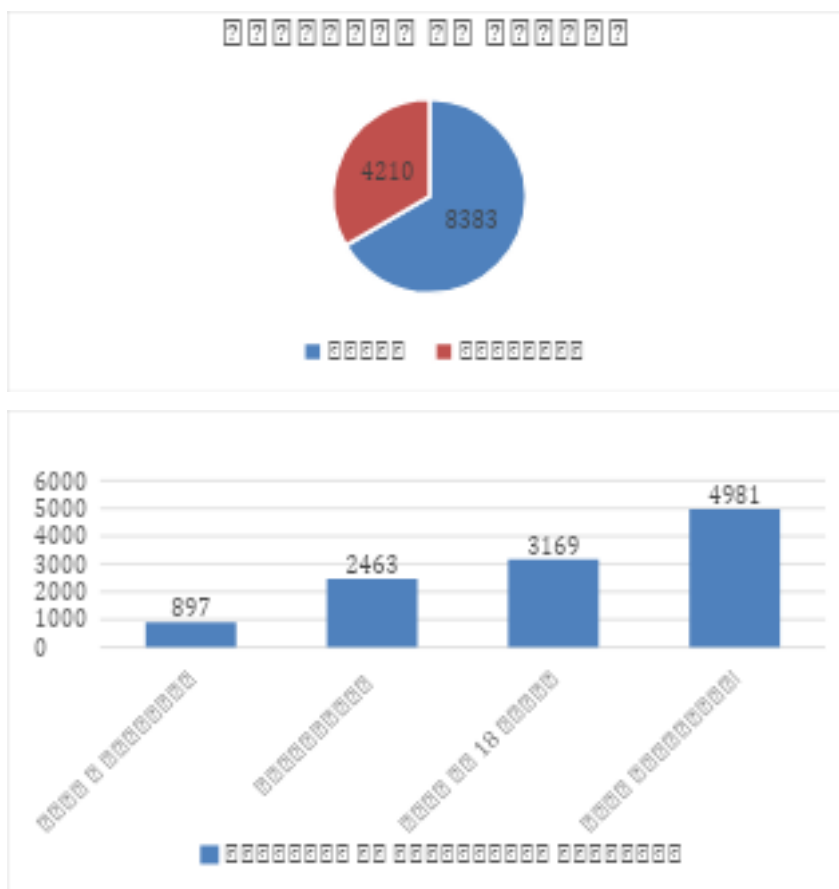
Площа Трускавецької міської територіальної громади становить 207,9 кв. км. Кількість мешканців Трускавецької міської територіальної громади - 40 793 осіб, м. Трускавця – 29 729 осіб.

### **Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов**

У Трускавецькій міській територіальній громаді станом на 29.10.2024 (лист від громади від 30 жовтня 2024 року № 88Із) зареєстровано відповідно до таблиці:

<b>Категорії</b>	<b>Кількість</b>
Зареєстровано ВПО (всього)	12593
Зареєстровано ВПО з 2022 року	23725
Сімей ВПО	9305

у т.ч. жінок	8383
у т.ч. чоловіків	4210
у т.ч. працездатного віку	4981
у т.ч. пенсіонерів	2463
у т.ч. осіб з інвалідністю	897
у т.ч. дітей до 18 років	3169
Учасників бойових дій	-----



Лева частина населення Трускавецької міської територіальної громади проживає саме у місті Трускавець. У Трускавці кількість ВПО майже дорівнює кількості місцевого населення (лише кількість офіційно зареєстрованих ВПО становить біля 12,5 тис.). Місто Трускавець залишається в цьому плані унікальним. Незважаючи на відсутність можливості отримання власного житла для ВПО у громаді (санаторії та житло у місті здебільшого перебувають у приватній власності), переселенці не поспішають полишати її і виїздити в сусідні. І це пояснюється тим, що Трускавець є унікальним бальнеологічним

курортом, який має відповідні складові елементи: інфраструктуру, безпеку, сервіс та можливості для працевлаштування.

У громаді є 2 місця тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб – санаторій «Батьківщина» й санаторій «Джерельний», в яких проживає по 300 осіб, яким неодноразово пропонувалось житло в сільській місцевості з можливістю його ремонту за фінансової підтримки БФ «Регіон Карпати» НEEКА. Погодилось лише 2 родини. Більшість внутрішньо переміщених осіб все ж схильні відмовлятися проживати у сільській місцевості через відсутність можливостей для працевлаштування, слабку інфраструктуру та транспортне сполучення.

Трускавецька міська територіальна громада мала кілька пропозицій донорських організацій щодо проведення реконструкції приміщень 2-х оздоровчих закладів, які мали намір модернізувати під житло для внутрішньо переміщених осіб, але досягти домовленості з їх власниками не вдалося.

За ініціативою Трускавецької міської ради в рамках проекту, який фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини за участю українських експертів та експертів німецької громади Ватлінген розроблено [Стратегію розвитку](#) Трускавецького субрегіону на період до 2028 року. Трускавецька громада – одна з небагатьох та одна з найперших в Україні, де була обговорена, прийнята та реалізується Стратегія розвитку громади. Стратегію розвитку Трускавецького субрегіону на період до 2028 року було прийнято ще у 2018 році, за декілька років до офіційного об'єднання міста та сіл в одну громаду ([Рішення Трускавецької міської ради №1126](#) від 13 грудня 2018 року). Прийняттю документу передувало широке обговорене з максимально можливими залученням громадськості.

Окремо прийнятої програми, яка була б спрямована на забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, зокрема постійним житлом, соціальним житлом, тимчасовим житлом у Трускавецькій міській раді не приймалося.

Опитування, анкетування чи дослідження щодо житлових потреб ВПО у Трускавецькій МТГ не проводилося. Статистичні дані щодо кількості внутрішньо переміщених осіб (сімей), які потребують покращення житлових умов, у громаді відсутні.

Фонд соціального житла у громаді не сформовано та не ведеться соціальний квартирний облік. Відповідно у Трускавецькій міській територіальній громаді на соціальному квартирному обліку не перебувають внутрішньо переміщені особи.

Вільних приміщень станом на 29.10.2024 у житловому фонді громади

немає.

Житловим законодавством, а саме: п.п.8 п. 13 « Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР, затверджені Постановою Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради від 11.12.1984р. №470 ( зі змінами та доповненнями) передбачається, що на квартирний облік беруться внутрішньо переміщені особи з числа учасників бойових дій відповідно до пунктів 19-21 частини першої статті 6 та осіб з інвалідністю внаслідок війни, визначених у пунктах 10-14 частини другої статті 7, та членів їх сімей, а також членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, визначених абзацами першим та четвертим пункту 1 статті 10, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, визначених у статті 10-1 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту."

Внутрішньо переміщені особи, визначені у підпункті 8 пункту 13 цих Правил, беруться на квартирний облік у населеному пункті в межах території обслуговування органу соціального захисту населення, в якому вони перебувають на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб незалежно від наявності майнових прав чи прав власності на нерухоме майно, що розміщується на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, Донецької та Луганської областей, в населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, розташованих на лінії розмежування, або житло яких зруйноване чи стало непридатним для проживання внаслідок збройної агресії Російської Федерації, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії, згідно з переліком адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми "єПідтримка", затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р.

Відповідно до вищезазначеного станом на 01.12.2024 року у Трускавецькій громаді на квартирному обліку перебуває **8 сімей внутрішньо переміщених осіб, учасників бойових дій.**

Станом на 29.10.2024 року у Трускавецькій міській територіальній громаді відсутній фонд житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб та фонд соціального житла.

Трускавецькою міською радою не приймалися місцеві житлові програми для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб.

Житлові програми для внутрішньо переміщених осіб, які реалізуються міжнародними та національними неурядовими організаціями, відсутні.

Сайт Трускавецької МТГ містить [перелік адміністративних послуг, що надаються через “Центр надання адміністративних послуг Трускавецької міської ради”](#). Проте на сайті відсутні [зразки заяв та інформаційних карток адміністративних послуг](#).

### ***Місцеві житлові програми Трускавецької МТГ, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО***

Для оцінки доступності у Трускавецькій МТГ національних житлових програм для ВПО, аналізу місцевих цільових програм та інших НПА, спрямованих на забезпечення житлом ВПО, було направлено запити на доступ до публічної інформації, а також проаналізовано сайт громади.

[Постанова КМУ](#) «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495) затверджує Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО. До фонду житла можуть бути включені тільки вільні житлові приміщення. Джерелами фінансування формування фонду можуть бути кошти державного, місцевих бюджетів, міжнародних донорів, добровільні внески фізичних і юридичних осіб, інші джерела, не заборонені законодавством.

*Як повідомила Трускавецька міська рада, фонд житла, призначений для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб* відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 495, у Трускавецькій міській територіальній громаді *не сформовано* (лист від громади від 30 жовтня 2024 року №88Із).

Водночас, оскільки у Трускавецькій МТГ не сформовано фонд житла, призначений для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, облік таких осіб, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2022р. № 495 «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб», не ведеться.

Не ведеться і реєстр заяв громадян, що потребують надання житлових приміщень з фонду житла для тимчасового проживання. Також не затверджувалася форма рейтингового списку взятих на облік осіб, які потребують отримання житла з фонду житла Трускавецької міської ради, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб.

У ході проведеної інвентаризації об'єктів нерухомого майна Трускавецької МТГ не виявлено приміщень, що можуть бути переобладнані до придатного стану проживання для забезпечення тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб.

Проте, Трускавецька міська рада навіть за фактичної відсутності фонду житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб зобов'язана приймати заяви від ВПО, прийняти окремий порядок про його формування та оприлюднити у відкритому доступі на сайті громади, адже це є одним із перших кроків до довгострокових рішень щодо вирішення житлового питання переселенців у громаді.

### *Регіональні житлові програми*

Житлову проблему громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зокрема ВПО, у Львівській області можна розв'язати за допомогою чинних регіональних житлових програм.

Обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі (далі — Фонд) листом від 05.11.2024 № 86/11-24/01 повідомив, що реалізує Комплексну програму надання житлових кредитів окремим категоріям громадян у Львівській області на 2021–2025 роки у частині заходу підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім», яка затверджена Рішенням Львівської обласної ради від 18.02.2021 № 58 (зі змінами); а також Програму «Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла», впровадження якої відбувається у межах Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі (затверджені Постановою КМУ від 05.10.1998 № 1597).

Комплексна програма надання житлових кредитів окремим категоріям громадян у Львівській області на 2021–2025 роки спрямована на виконання Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року та ефективне використання доступних бюджетних ресурсів для сприяння сільським мешканцям та молоді у вирішенні їхніх житлово-побутових проблем. За Програмою заплановане виконання двох основних заходів — підтримка індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» та забезпечення молоді житлом у Львівській області.

Серед учасників Програми в частині заходу підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» — громадяни України, які

перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб. Кредити надаються на: спорудження нових житлових будинків; добудову та реконструкцію житлових будинків; спорудження інженерних мереж; придбання незавершеного будівництва та готового житла. У першочерговому порядку кредит надається і людям, які перебувають на обліку ВПО.

Пріоритет в отриманні кредиту мають мешканці територій, де органи місцевого самоврядування передбачили співфінансування Програми з місцевих бюджетів.

За період виконання Програм з 2021 року та станом на листопад 2024-го Фонд надав 63 кредити на суму 12 071 300,00 грн. Проте за цей же період кредити мешканцям, у тому числі внутрішньо переміщеним особам Трускавецької МТГ, не надавалися. У співфінансуванні Програми з місцевого бюджету Трускавецька міська територіальна громада участі не брала.

З Трускавецької МТГ від внутрішньо переміщених осіб запити не надходили, з громадянами проведено консультації, зареєстрованих заяв немає.

Причинами неподання заяв від ВПО можуть бути відсутність інформування та роз'яснень у громаді серед ВПО щодо можливостей та умов участі у Програмі; відсутність можливостей для працевлаштування ВПО, що є обов'язковою умовою для участі у Програмі; граничний вік ВПО 55–60 років, що є перешкодою для участі у Програмі, відсутність співфінансування Програми з місцевого бюджету громади.

Тож відсутні ВПО Трускавецької МТГ, які покращили б свої житлові умови у межах реалізації Програми.

Суми співфінансування з місцевих бюджетів є досить невеликими, але вони могли б вирішити деякі житлові питання ВПО у сільській місцевості, приєднаних населених пунктах шляхом фінансування купівлі, ремонтних робіт, підведення мереж до наявного будинку тощо.

### ***Діяльність Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Трускавецької міської ради***

9 жовтня 2023 року Рішенням виконавчого комітету Трускавецької міської ради №601 затверджено [Положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Трускавецької міської ради.](#)

22 січня 2024 року розпорядженням міського голови Трускавця №19-р [затверджено персональний склад Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Трускавецької міської ради.](#) До неї ввійшло 24 особи, серед них 8 – представники органу місцевого самоврядування, 4 – представники

громадських організацій, 12 – безпосередньо ВПО. Громадські організації, представлені в Раді ВПО: ГО «ГЦ «Університет Третього Віку», ГО «ІЦ «Толока», ГО «Світле життя», ГО «ЕйрЛайт», ГО «Карітас Трускавець».

Серед основних завдань Ради визначено, серед іншого:

- сприяння забезпеченню і захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб з питань соціального захисту, забезпечення житлом та зайнятості, психосоціальної, медичної та правової допомоги та з інших питань;
- сприяння залученню внутрішньо переміщених осіб до вирішення питань місцевого значення, зокрема шляхом їх залучення до участі в робочих групах, комісіях, інших консультативно-дорадчих органах з метою розроблення місцевих програм у сфері захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб, соціального захисту, зайнятості населення, забезпечення житлових та майнових прав.

Секретар Ради з питань ВПО Романія Шимків взяла участь в Західноукраїнському Форумі Рад ВПО, який проходив 3-4 жовтня 2024 року у м. Львові. На Форумі обговорювались спільні дії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо інтеграції ВПО у приймаючі громади, можливості працевлаштування та забезпечення житлом ВПО, питання соціальних послуг у громадах, а також досягнення та кращі практики у роботі Рад з питань ВПО.

Створено телеграм канал Ради з питань ВПО, а також сторінку в соціальній мережі Фейсбук.

Радою з питань ВПО не розроблялися і не надавалися до органу місцевого самоврядування пропозиції щодо програм, спрямованих на забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином можемо зробити висновок, що є необхідність активувати діяльність Ради з питань ВПО шляхом співпраці з Трускавецькою міською радою у частині напрацювань довгострокових рішень з вирішення житлових питань ВПО у громаді. Також варто обрати особу, відповідальну за житлові питання, з числа членів Ради з питань ВПО та зазначити це у документі про розподіл обов'язків членів Ради.

### **Національні житлові програми, які реалізуються у Трускавецькій МТГ**

Компенсація витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб призначається відповідно до Порядку компенсації витрат за

тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333, зі змінами.

За період дії Програми “Прихисток”, затвердженою Постановою КМУ № 333 у Трускавецькій міській територіальній громаді власники житла отримали компенсацію за безкоштовне проживання 1683 внутрішньо переміщених осіб.

Інформація щодо кількості заяв, кількість ВПО та нарахована сума за тимчасове розміщення ВПО у відповідності до Постанови КМ України № 333 відображена у таблиці

рік	Місяць	К-ть заяв від власників	К-ть ВПО	Нарахована сума компенсації	Джерела фінансування
2022	Квітень	278	931	274618,61	Державний бюджет
	Травень	275	940	356946,59	
	Червень	202	645	252699,93	
	Липень	173	521	211506,40	
	Серпень	240	772	255048,36	
	вересень	154	440	170298,10	
	жовтень	133	386	329610,00	
	листопад	135	398	344490,00	
	Грудень	129	376	336900,00	
2023	Січень	123	357	327150,00	Товариство Червоного Хреста України
	Лютий	126	363	301470,00	
	Березень	126	362	334890,00	
	Квітень	124	355	156104,13	
	Травень	125	350	158954,74	
	Червень	124	351	149088,38	
	Липень	116	331	147109,20	
	Серпень	109	319	144376,75	
	Вересень	107	322	136400,95	
	Жовтень	99	301	133683,27	
	Листопад	93	275	120848,14	
	грудень	91	271	121158,31	
2024	січень	82	231	104955,62	УВКБ ООН
	лютий	79	227	95207,42	
	березень	76	215	98058,03	
	квітень	73	203	87128,23	
	травень	70	193	88368,91	
	червень	70	192	85075,20	

липень	70	192	87911,04
серпень	71	194	88826,78
вересень	63	164	71560,65
жовтень	59	156	71028,93
листопад	57	154	68237,40

Вказані статистичні дані свідчать про стале зменшення кількості ВПО, які потребують тимчасового безоплатного розміщення у власників домогосподарств. Ймовірними причинами цього є те, що ВПО стають більш адаптованими у новому місці проживання і працевлаштовуються. Відповідно, мають можливість самостійно орендувати та/чи купувати житло і забезпечувати власні житлові потреби.

Цю тезу під час презентації даного дослідження підтвердила секретар Трускавецької міської ради, наголосивши, що більшість з ВПО громади житло орендує, маючи на це фінансову спроможність, а частина переселенців - вже навіть придбали житло у власність.

Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280) визначає умови та механізм виплати грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для ВПО, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції та забезпеченні її проведення (перебуваючи в районах антитерористичної операції у період її проведення), брали участь у здійсненні до 01.06.2018 заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування війни Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, брали участь у забезпеченні їх здійснення (перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів) та визнані людьми з інвалідністю внаслідок війни III групи або учасниками/учасниками бойових дій і потребують поліпшення житлових умов, а також включені у списки людей, які користуються правом першочергового або позачергового одержання житлових приміщень, за місцем проживання, були обліковані як ВПО в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб до 24.02.2022 і перебувають на обліку не менше одного року.

Відповідно до Постанови КМУ №280 придбано квартиру для 2 сімей (6 внутрішньо переміщених осіб) у 2023 році.

У межах бюджетної програми «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України», затвердженою постановою КМУ від 04.10.2017 року №769, Трускавецька міська територіальна громада не отримувала субвенції, оскільки не є територією, яка зазнала впливу, внаслідок збройного конфлікту на сході України. Тож у громаді не надавалося житло ВПО за вказаною Програмою.

### **Кредитні житлові програми**

Відділення Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву “Львівське регіональне управління”» (далі - відділення Держмолодьжитла «Львівське регіональне управління») не є виконавцем будь-яких місцевих програм із забезпечення житлом у Трускавецькій МТГ.

Водночас відділення Держмолодьжитла «Львівське регіональне управління» забезпечує виконання низки державних програм, метою яких є забезпечення житлом ВПО, що реалізуються на території України, зокрема у Трускавецькій МТГ, відповідно до:

1. Порядку надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819). Але з 2020 року Програма з державного бюджету не фінансується.
2. Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980). Програма фінансується за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету. З 2020 року Програма з загального фонду державного бюджету не фінансується, кредити надаються лише за рахунок коштів, отриманих від повернення кредитів, наданих у 2019-му.
3. Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW) (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451). Фінансування відбувається за рахунок грантових коштів Уряду Федеративної Республіки Німеччини через KfW. У межах цієї Програми ВПО отримали можливість придбати житло у кредит за найнижчою в

Україні ставкою (3% на рік). Вона має найбільшу популярність серед переселенців. Наразі це одна з найдієвіших програм забезпечення ВПО доступним житлом.

Проте, інформація про практику реалізації вищевказаних програм на території Трускавецької МТГ відсутня, оскільки не ведеться в розрізі територіальних громад. Тому не видається можливим проаналізувати чи громадяни з числа ВПО приймаючої громади скористалися даними програмами для покращення своїх житлових умов.

ПрАТ «Українська фінансова житлова компанія» (далі - ПрАТ «Укрфінжитло») є виконавцем державної Програми іпотечного кредитування «ЄОселя», що реалізується відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України» (від 02.08.2022 № 856). Цією Програмою можуть скористатися ВПО.

За інформацією, наданою ПрАТ «Укрфінжитло», обсяг фінансування Програми «ЄОселя» в Україні у 2023 році становив 8,849 млрд грн (5855 кредитів). Обсяг фінансування у 2024 році, відповідно до фінансового плану, заплановано на рівні 19,2 млрд грн. Обсяг фінансування не розподіляється за громадами. Загалом кількість поданих заяв від ВПО через мобільний додаток порталу «Дія» в Україні з 01.08.2023 та станом на 12.06.2024 становить 15 856.

За отриманою інформацією щодо кількості ВПО та кількості виданих кредитів у Львівській області за 2023 та 2024 роки, по області лише дві ВПО у 2023 та дві ВПО у 2024-му році скористалися цією Програмою (на загальну суму 9 000 000,00 грн).

ПрАТ «Укрфінжитло» не володіє інформацією щодо кількості ВПО та кількості виданих кредитів у розрізі територіальних громад області за 2023 та 2024 роки, що створює перешкоди для аналізу реалізації Програми у кожній громаді.

Водночас наведені статистичні дані свідчать про непопулярність Програми «ЄОселя» серед ВПО, які проживають у Львівській області. Незацікавленість брати участь у цій Програмі може свідчити про недоступність програми, існуванням перешкод такими як граничний вік, працевлаштування, розмір доходів, високий мінімальний початковий внесок (20%). Також видається, що суттєвою перешкодою є дорого вартість самого кредитування. Адже ВПО отримують кредит за цією Програмою із базовою процентною ставкою 7%, у той час як військовослужбовці та правоохоронці, медики, педагоги, науковці та члени

їхніх сімей можуть отримати кредити за пільговою процентною ставкою на весь термін кредиту у 3%.

## Інформаційна доступність

Вкрай важливим у контексті забезпечення інформаційних прав громадян є якість оприлюднення публічної інформації на офіційних сайтах розпорядників, надання відповідей на інформаційні запити та звернення громадян в умовах дії обмежень, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану.

Для аналізу інформаційної доступності про житлові програми у Трускавецькій МТГ було опрацьовано [офіційний сайт громади](#). На титульній сторінці сайту відсутній окремий розділ з інформацією для внутрішньо переміщених осіб.

Сайт містить вкладку «Пошук», де можна відшукати інформацію за ключовими словами, зокрема можна ознайомитися з актуальними новинами щодо [питань ВПО](#) у громаді. Проте такої інформації вкрай мало. На сайті оприлюднюються [рішення](#) нормативного характеру, але необхідно знати вихідні дані документа, що полегшить пошук.

Є складнощі з пошуком інформації на сайті про національні та місцеві цільові програми, інші місцеві НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО; статистичні дані тощо. Така інформація або взагалі відсутня на сайті, або ж її пошук ускладнений. Це може свідчити про неналежне інформування ВПО, зокрема з питань забезпечення житлом.

З метою покращення навігаційної (пошукової) доступності варто розглянути можливість створення єдиної вкладки «Інформація для внутрішньо переміщених осіб» на офіційному сайті громади.

Пошукова доступність оприлюдненої інформації не передбачена прямо в законі, але має важливу роль для швидкого та повного доступу споживачів до інформації. Всі дані про наявні житлові програми та критерії відповідності їм, будь-яка інформація щодо житлових рішень для ВПО у громаді — це має бути доступним в одній вкладці. Такий підхід забезпечує прозорість у доступі до інформації. Матеріали, розміщені на сайті, мають мати **зрозумілий та наочний характер з покроковим алгоритмом дій щодо реалізації конкретної послуги** (постановка на квартирний облік, участь у житловій програмі, пошук житла тощо).

## ***Надання відповідей на інформаційні запити***

Відповіді на запит про доступ до публічної інформації Трускавецькою міською радою надавалися вчасно. Проте варто відзначити певну складність в отриманні такої інформації, оскільки відповідь на запит не містила всієї запитуваної інформації та/чи копії документів. У зв'язку з цим під час дослідження та аналізу даних додатково доводилося направляти уточнюючі запити до Трускавецької міської ради.

## **Висновки**

За період повномасштабної війни Російської Федерації проти України роль місцевих органів влади у житловій політиці зміцнилась, адже саме громади взяли на себе відповідальність за поселення ВПО. Перед місцевими органами влади постали нові виклики у сфері житла.

Водночас багато вимушено переселених осіб і досі стикаються з труднощами у пошуку доступного житла у приймаючих громадах.

У ході дослідження встановлено, що у Трускавецькій МТГ не проводилося анкетування чи опитування щодо житлових потреб ВПО.

Незважаючи на відсутність можливості отримання власного житла для ВПО у громаді, переселенці не поспішають полишати її і виїздити в сусідні. І це пояснюється тим, що Трускавець є унікальним бальнеологічним курортом, який має відповідні складові елементи: інфраструктуру, безпеку, сервіс та можливості для працевлаштування.

Кількість внутрішньо переміщених осіб (сімей), які перебувають на квартирному обліку, становить 8 сімей ВПО, що становить менше 1% від загальної кількості зареєстрованих у громаді сімей переселенців (9305 сімей).

Водночас житлові потреби навіть такої незначної кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов, у Трускавецькій МТГ задоволені не були через відсутність будь-яких вільних приміщень у житлових фондах громади. У громаді відсутні фонд для тимчасового проживання ВПО та фонд соціального призначення; відсутні вільні приміщення, що можуть бути переобладнані для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб. Не ведеться облік громадян із числа ВПО, що потребують житла для тимчасового проживання. Не ведеться соціальний квартирний облік.

Відсутні житлові програми для внутрішньо переміщених осіб, які реалізуються міжнародними та національними неурядовими організаціями.

Наведене свідчить про недостатню увагу у Трускавецькій МТГ до довгострокових житлових рішень, що є критичним для забезпечення та реалізації житлових прав ВПО, наявність недоліків у системі обліку та оцінки їхніх реальних житлових потреб; відсутність поінформованості щодо житлових прав ВПО, наявність складнощів у самостійному пошуку такої інформації, відсутність впевненості у позитивному результаті розв'язання своїх житлових проблем у приймаючій громаді.

Будівництво нового житла для ВПО у громаді не ведеться, жодні місцеві житлові програми Трускавецькою МТГ не ухвалювалися, тож проблему громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зокрема соціально вразливих категорій з числа ВПО, неможливо розв'язати.

Громаді варто розглянути можливості пошуку додаткового фінансування для вирішення житлових питань ВПО шляхом всебічного залучення партнерів та здійснення грантової діяльності, шляхом довгострокового планування вирішення житлової проблеми для ВПО, розглянути можливість передбачення коштів з місцевого бюджету на формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, соціального призначення з урахуванням потреби в наданні такого житла.

Також варто напрацювати додаткові механізми пошуку житла, яким можуть бути наповнені житлові фонди соціального призначення/ житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО (викуп, переобладнання санаторії, використання безхазяйних приміщень, відумерлої спадщини тощо).

Проблемним залишається питання отримання пільгових іпотечних кредитів на придбання житла ВПО, адже низка цих програм з 2020 року з державного бюджету не фінансується. Водночас вирішення житлового питання ВПО вимагає суттєвого та сталого фінансування.

Програма доступного іпотечного кредитування громадян України «ЄОселя» не має попиту серед ВПО, про що свідчить мізерна кількість виданих кредитів у Львівській області за цією Програмою у 2023 та 2024 роках (по два кредити на рік для людей з числа ВПО).

У Трускавецькій міській територіальній громаді відсутні ВПО, які б покращили свої житлові умови у межах реалізації Програми «Власний дім», оскільки Трускавецькою міською радою не передбачалося співфінансування вказаної програми.

У громаді створена та діє Рада з питань внутрішньо переміщених осіб при Трускавецькій міській раді, але їй варто активувати свою діяльність у частині напрацювання пропозицій по вирішенню житлових питань ВПО у громаді.

Попри все, успішність реагування на житлові потреби ВПО залежить не тільки від наявних ресурсів, що дають змогу облаштувати житло для переселенців, а й від здатності органу місцевого самоврядування об'єднати зусилля різних стейкхолдерів, які сприяють розвитку житла.

Питання забезпечення житлом ВПО є комплексною проблемою, вирішення якої потребує напрацювань довгострокових житлових рішень міською радою із залученням підтримки та фінансування держави, міжнародних партнерів, благодійних організацій, приватного бізнесу (враховуючи унікальність самої громади).

Тож сьогодні як ніколи важливим та нагальним для Трускавецької МТГ є питання вироблення нових підходів до забезпечення житлом громадян, які цього потребують, зокрема ВПО.

### **Рекомендації**

Згідно зі ст. 47 Конституції України, громадянам, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну для них плату. Отже, держава повинна створити умови, за якими кожна людина буде мати змогу побудувати чи придбати житло, взяти його в кредит, орендувати. Тому необхідне чітке регулювання, розуміння прав та обов'язків, створення відповідних механізмів, зокрема для покращення платоспроможності, створення умов для індивідуального вирішення власних житлових потреб ВПО.

Для покращення місцевих політик у сфері житлових прав ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни, зокрема розвитку тимчасового та соціального житла у Трускавецькій МТГ, рекомендуємо наступне.

#### На загальнонаціональному рівні:

- Напрацювати стратегію нової житлової політики на території України шляхом ухвалення нового житлового законодавства, яке відповідало б викликам сучасності та передбачало б механізми реалізації житлових прав ВПО.
- Розробити довгострокову державну програму забезпечення житлових прав ВПО у розрізі екстреного, тимчасового, постійного житла, проведення капітального і поточного ремонту, зокрема на умовах кредитування, а також фінансування для окремих соціальних категорій.
- Розробити спрощений механізм передачі державного майна у комунальне.

- Підвищити спроможність Рад з питань ВПО шляхом розроблення нормативно-правових актів, які б містили методичні рекомендації та правові механізми їх впливу на реалізацію і захист житлових прав ВПО.
- Збільшити фінансування місцевих бюджетів на будівництво нового житла для ВПО, реконструкцію житлового фонду, пільгове кредитування (залучення додаткового фінансування з боку міжнародних організацій, країн-донорів, грантових програм, розв'язання питання справедливого спрямування цих коштів шляхом формування зведеної публічної інформації про потреби).
- Масштабувати програми пільгового іпотечного кредитування, які довели свою ефективність.
- Знизити мінімальний перший внесок на житло та фіксовану річну процентну ставку (з базової 7% до пільгової 3%) для ВПО за Програмою «Оселя».
- Широко інформувати ВПО щодо вимог і процедур участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях.

#### На місцевому рівні:

##### **1. *Забезпечення житлом***

- Провести моніторинг та оцінку реальних житлових потреб ВПО у громаді.
- На виконання Постанови КМУ від 29.04.2022 № 495 розглянути всі можливі варіанти (будівництво, реконструкція, викуп, переобладнання нежитлових приміщень на житлові, використання безхазяйних приміщень і відумерлої спадщини тощо) та сформувати фонд житла для тимчасового проживання ВПО.
- Здійснювати взяття на облік громадян, що потребують житла для тимчасового проживання, попри те, що на момент звернення у громаді відсутній фонд житла для тимчасового проживання ВПО.
- Сформувати рейтинговий список взятих на облік осіб, які потребують отримання житла з фонду житла Трускавецької міської ради, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, із оприлюдненням його на офіційному сайті.
- Сформувати фонд вільних земельних ділянок, які можуть бути привабливими для потенційних донорів у випадку нового будівництва житла для ВПО.

- Передбачити в місцевому бюджеті кошти на формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, соціального призначення з урахуванням потреби у наданні такого житла.
- Створити сприятливі умови для залучення донорів для нового будівництва та реконструкції житлового фонду для ВПО (спрощення процедури відведення земельної ділянки, надання доступу до комунікацій, організаційне забезпечення тощо).
- Співпрацювати з місцевими бізнесами, що можуть надати тимчасове житло як частину можливості працевлаштування, прив'язати ВПО до цих можливостей.
- Всебічно співпрацювати з міжнародними партнерськими організаціями з метою реконструкції/побудови соціального/тимчасового житла, доступного для ВПО.
- Опрацювати питання проведення капітальних та поточних ремонтних робіт наявних об'єктів соціальної інфраструктури шляхом переобладнання їх під житлові потреби ВПО.
- Напрацювати стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО, зокрема із подальшим залученням міжнародних гуманітарних організацій.
- Налагодити співпрацю з Обласним фондом підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, Відділенням Держмолодьжитла «Львівське регіональне управління», розглянути можливість співфінансування програм надання житлових кредитів з місцевого бюджету.
- Вивчити та перейняти досвід місцевих органів влади щодо успішних практик забезпечення житлових прав ВПО в інших громадах/регіонах.
- Звернутися до Кластеру з питань житла, Кластеру захисту в Україні для отримання інформації про кращі практики в сфері забезпечення житлових прав ВПО.

## **2. Ухвалення локальних нормативно-правових актів**

- Розробити та ухвалити довгострокову програму інтеграції ВПО у місцеву громаду, зокрема з довгостроковими житловими рішеннями.
- Затвердити порядок формування рейтингового списку взятих на облік ВПО, які потребують отримання житла, забезпечити оприлюднення цих списків, надаючи ґрунтовну інформацію про осіб, які отримують безоплатне житло в громаді, у тому числі за видами житла та умовами отримання.
- Залучати Раду з питань внутрішньо переміщених осіб до розроблення локальних нормативно-правових актів щодо прав та інтересів ВПО, ухвалення рішень щодо формування та розподілу соціального/тимчасового житла

(наприклад, шляхом включення їх до робочих груп чи комісій у місцевих органах влади).

### ***3. Інформаційна доступність***

- На сайті Трускавецької міської ради створити єдину вкладку з актуальною та доступною інформацією про інтеграцію ВПО у місцеву громаду, забезпечення їхніх житлових прав, про наявні житлові програми; забезпечити навігаційну (пошукову) доступність.
- Забезпечити систематичне та оперативне розміщення повної, змістовної, об'єктивної та актуальної інформації щодо житлових прав ВПО на сайті Трускавецької міської ради. Матеріали, розміщені на сайті, повинні мати зрозумілий та наочний характер з покроковим алгоритмом дій щодо реалізації конкретної послуги (постановка на квартирний облік, участь у житловій програмі, пошук житла тощо).
- Актуалізувати інформацію у розділі «Перелік адміністративних послуг» із розміщенням зразків заяв та інформаційних карток послуг ЦНАПу щодо забезпечення житлових прав ВПО у громаді.
- Широко інформувати ВПО про вимоги та процедури участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях; підвищувати рівень поінформованості про можливості участі ВПО у програмах пільгового довгострокового кредитування, зокрема у Програмі «Власний дім».
- Покращити організацію оброблення інформаційних запитів та звернень, поданих до Трускавецької міської ради, а також забезпечити підвищення кваліфікації працівників, залучених до цього процесу.

**Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізаційні Сервіси»» у вересні – грудні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).**

**Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ «ССС»» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.**

Підписуйтеся на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

## **КОНТАКТИ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «Благодійний фонд "Стабілізаційні Сервіси"»**



**НАШ САЙТ:**  
<https://sss-ua.org>



**ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:**  
[info@radnyk.org](mailto:info@radnyk.org)



**FACEBOOK:**  
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)



**INSTAGRAM:**  
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)



**TELEGRAM:**  
[@SSS\\_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)



**TWITTER:**  
[@SSS\\_Ukraine](https://www.x.com/SSS_Ukraine)